

Kiiver aitab peal kasvada

Kui väike Jan oli paarikuune, avastasid vanemad, et tal on liiga lame kukal. Eestis moondunud peakujuga lapsi reeglina ei ravita, ent mujal maailmas saavad sellistest põnnidest tihti väikesed kiivrimehikesed. Nüüd kannab kiivrit ka Jan.

Angela ja tema abikaasa perre sündis pisut enam kui aasta tagasi Downi sündroomiga poeg Jan. Kui esimene ehmatuse oli möödas, tõdeti, et elus võib palju hullemaid asju juhtuda, ja nende elu kulges edasi nii nagu igas teises peres. «Minu jaoks on Jan imearmas väike poiss, kes pissib-magab-naerab nagu kõik lapsed. Mingi sündroom ei ole meie peres üldse peamine,» ütleb Angela. Ometi hakkas kolme lapse ema üsna pea märkama, et Jani peakuju ei ole päris normaalne. «Tal oli pea laiuti veidi lapik ja kukal üsna lame,» selgitab ta ja lisab, et sel pole mingit pistmist Downi sündroomiga. «Otsisin abi erialaarstidelt, kus paraku anti ridade vahelt mõista, ehkki küll väga sõbralikus toonis, et mul on lapse kuklakujust palju tõsisemaid probleeme ja et nn downidel ongi lame profiil.»

Oma kogemusele tuginedes julgub Angela öelda, et Eestis vastsündinute peakuju ei jälgita ja probleemi puhul midagi väga ette ei võeta. Soovitatakse muuta tihti lapse lamamisasendit, vältida pikka aega turvahällis lebamist ja

Maailmas levinud

Teadaolevalt on maailmas laste peakolju deformatsioone ravitud 1970. aastast ja sellekohased uuringud ulatuvad veel kaugemasse aega. Esimest korda avaldas «kiivriravi» kohta artikli ameeriklane Sterling K. Clarren 1979. aastal. Sama uurimuse raames konstrueeriti ka esimene algeline ravikiiver. Tänapäeval on kasutuses eri tootjate disainitud väga palju erinevaid kiivrimudeleid. Otsi ravikiivrite kohta infot ka internetist: www.cranialtech.com, www.technologyinmotion.com/plagiocephaly, www.cranioform.de.

hoida ärkvel olevat beebit palju kõhuli. Loota võiks lihtsalt sellele, et probleem kaob lapse kasvades iseenesest.

Mis on põhjus?

Keeruline nimetus plagiokafaalia tähendab maakeeli seda, et vastsündinud lapse pea on moondunud, asümmeetriline või puudub ümar kukal. Seda soodustavad loote komplitseeritud asend, enneaegsus, raske sünnitus või ka beebi nõrk lihastoonus. Samuti on sellist sündroomi tihedamini mitmikel, kes on kitsastes oludes kõhus üksteise vastu surutud. Lapiku kukla või viltuse peakuju võib laps saada endale ka pidevalt selili, turvatoolis või ühel küljel magades.

Miks see aga halb on? Moondunud peakuju tõttu ei saa lapsed kanda standardset jalgrattakiivrit, peas ei püsi mütsid ja sirgelt ei seisa prillid. Seega on tegemist tõsise elukvaliteeti halvendava probleemiga. «Kui minu lapsel on lame kukal, siis ma teen selle võimalusel korda,» oli Angela veendunud ja hakkas ise internetis ravivõimalusi uurima. Lõpuks leidis ta meditsiiniliste kiivrite lehekülje ja sai teada, et USAs kannavad selliseid paljud väikelapsed. «See pisikese hokimängija kiivrit meenutav peatugi tunduski just asi, mida minu pojale ka vaja on.»

Peale USA ja Kanada on «kiivriravi» ka Euroopas aktiivselt kasutusel olnud juba mitukümmend aastat. Tänu sugu-

laste abivalmidusele lendas Jan koos oma ema ja onuga Saksamaale, kus tehti Jani peast 3D-pildid, viidi läbi põhjalik uuring ning paari päeva pärast võiski Angela pojale pähe tõmmata spetsiaalse polsterdustega kiivri.

Kallis kiiver, hindamatu tulemus

Kiivri toimimisloogika on lihtne: ruumi jäetakse sinna, kuhu suunas lapse pea peaks kasvama, mujalt on kiiver tihkelt ümber pea. Igal kontrollkäigul mõõdab arst pea täpselt üle ja kui on vaja, õgwendatakse kasvuruumi juurde.

Kiiver pole odav «löbu»: see maksab 2000 eurot, aga sellele summale tuleb lisada reisikulud, mille tingib kohustus käia lapsega iga kahe kuu tagant kohapeal kontrollis. Aga pere leidis, et Jani parema elukvaliteedi nimel tuleb see raha leida.

Kiivrit peab kandma 23 tundi ööpäevas. Ära tohib selle võtta vaid puhastamiseks. «Jan pole kordagi kiivri vastu protesteerinud. Tundub, et talle lausa meeldib sellega olla. Ja meil on juba poole ravijaga toimunud käega katsutavad muutused! Kui varem oli kuklas kiivri ja pea vahel ruumi, siis enam mul näpp väga sinna sisse ei lähe!» on Angela silmnähtavalt rõõmus ja avaldab lootust, et pisike «hokimängija» Jan on teerajajaks teistelegi abi vajavatele Eesti lastele.

EPP REINMETS

«Kui minu lapsel on lame kukal, teen selle võimalusel korda.»

Lasteneuroloog: «Tohutut vajadust kiivrite järele ma ei näe.»

Lasteneuroloog Anu Sõöt selgitab, et alla aastase lapse kolju on pehme, õmbunud ja suur lõge on sulgumata. Kõik väliselt mõjuvad jõud võivad muuta kolju kuju. Enamasti ongi lastel tegemist asendideformatsiooniga, mis paraneb oluliselt asendraviga. Kui õmbused sulguvad asümmeetriliselt, siis võib see viia tugevalt asümmeetrilise peakuju arenguni. Sel juhul on tegu tõelise plagiokafaaliaga. «Kiivrist kuulsin esimest korda

ühelt patsiendilt pool aastat tagasi. Isiklikult ei ole konsulteerinud ühtegi last, keda oleks ravitud sellisel meetodil. Kuna pea kuju muutus aju arengut ei mõjuta ja asendraviga saavutatakse positiivne muutus, siis vajaksid Eestis sellist kiivrit üksikud lapsed,» leiab ta. «Loomulikult peaks haigekassa põhjendatud ravi kompenseerima. Ravi vajaduse peaks siiski määrama neuroloog. Tohutut vajadust kiivrite järele ma ei näe.»

Mida ütleb Haigekassa?

Eesti Haigekassa avalike suhete juht Evelin Koppel: «Meil kahjuks puudub info, kas selliste kiivrite tootjad on proovinud Eesti turule tulla või ei. Siiani ei ole esitatud taotlust lülitada laste peakuju korrigeeriv kiiver haigekassa meditsiiniseadmete loetellu. Samuti ei ole meile selle toote kohta tulnud küsimusi kindlustatutelt ega arstidelt. Kui kõnealune toode vastab sotsiaalministri määruses toodud kriteeriumitele ja esitatakse vastav taotlus, menetleb Haigekassa seda tavaliises korras. Kui vajadus seadme järele on olemas ja Haigekassa rahalised võimalused lubavad, on selliste kiivrite lülitamine Haigekassa meditsiiniseadmete loetellu võimalik.»

Meie küsimustele vastab Jani arst, Craniform AG näokirurg Christoph Blecher

Kuidas kiiver töötab?

Selle meetodi puhul on kiiver võrreldav kookigipsetusvormiga. Nagu kook ahjus küpseb vormi järgi, nii kasvab ka lapse pea vastavalt kiivri kujule. Koljukuju ei korrigeerita mingis suunas muljades, vaid lihtsalt piirates kasvu ebasoovitavates kohtades. Kogu kasv suunatakse kiivri sees olevasse tühimikku ehk kohta, kus lapse pea on lapik. Kuigi paljudel juhtudel peetakse väikelaste peakolju deformeerumist esteetiliseks probleemiks, võib see põhjustada ka püsivat näokuju muundumist (silmade, lõua, kõrvade asend), mis halvendab lapse elukvaliteeti päris palju.

Kui efektiivne «kiivriteraapia» on?

Esimesel eluaastal kasvab beebi pea kõige rohkem – neljanda kuni kaheistkümnenda elukuu jooksul kasvab pea ümbermõõt neli sentimeetrit. Teise eluaasta jooksul on kasv juba poole väiksem. Kui beebile tehakse korrektset kiivriteraapiat alates neljandast kuni üheksandast elukuust, on positiivne tulemus sada protsenti kindel. Teraapia kestab kolm kuud kuni aasta sõltuvalt beebi vanusest ja peakujust.

Kui kaua olete kiivriteraapiat praktiseerinud? Miks teie meelest Eestis sellest meetodist suurt midagi ei teata?

Mina alustasin selle meetodiga Euroopas esimese arstina ja töötan nüüdseks laste peakuju deformatsioonide ravi alal juba 18 aastat. Olen aidanud tuhandeid väikeseid patsiente. Saksamaal ja Euroopas ei tea paljud arstid veel praegugi sellest meetodist. Arvan, et peamine põhjus on see, et sellist ravi ei õpetata ülikoolis. Nagu Eestis, nii kehtib paljudes meditsiiniühendustes seisukoht, et beebi pea korrigeerub kasvades iseenesest. See on tegelikult õige, kuid kehtib vaid esimese nelja-viie elukuu kohta. Pärast seda peakuju enam iseenesest ei muutu ja siis tulebki appi kiivriteraapia.

Mida soovitate Eesti arstidele ja peakujuprobleemidega laste vanematele?

Jälgige lapse peakuju esimese nelja elukuu jooksul ja kui see ei parane, soovitan alustada kiivriteraapiat. Minuga saab ühendust võtta cblecher@cranioform.com.

KAHEKSATEIST MÜTSI OOTEL:

Jani ema ootab juba elevusega märtsikuud, kui poisil kiiver lõplikult peast võetakse ja selle alt ilus kukal välja tuleb. «Ostan siis talle kaheksateist erinevat mütsi, mis kõik toredalt peas istuvad,» õhkab Angela. FOTOD: HELIN LOIK, ERAKOGU